

УПРАВЛІННЯ АКЦІОНЕРНИМИ ТОВАРИСТВАМИ: СВІТОВИЙ ДОСВІД

Актуальність. Центральною проблемою у забезпеченні ефективного функціонування корпоративної власності є проблема управління акціонерними товариствами. Корінна суть цієї проблеми визначена двоїстою природою акціонерної власності: є корпорація як господарюючий суб'єкт, або реальний капітал, втілений у певний виробничо-господарський комплекс, і є її власники, яким належать чітко визначені вартісні частки у спільному капіталі. До того ж, власники відрізняються за обсягом прав власності, а тому їх інтереси, вочевидь, суттєво розходяться. Більше того, домінуючі власники в змозі диктувати свої умови дрібним власникам і навіть, за певних умов, експропріювати їх власність. Проблема ускладнюється ще й тим, що існує об'єктивна загроза відриву власності від контролю за діями менеджменту компанії.

Основна частина. Корпорації, як колективні підприємства з акціонерним капіталом, існували вже на початку ХХ ст. переважно як організаційна форма великих підприємств. У наступний період статусу корпорацій набули середні і частина дрібних підприємств. Це було зумовлено практикою оподаткування, намаганням підприємств ухилитися від сплати частини податків. Корпорації сплачували податок з прибутку (наприкінці ХХ ст. максимальна ставка становила 34%), в той час як індивідуальні капіталістичні підприємства і партнерства оподатковувалися за ставками податку з доходів фізичних осіб (відповідно, 39%). Корпорації мали пільги в оподаткуванні.

Згідно з прийнятим в країнах Північної Європи підходом до класифікації корпорацій, вони поділяються на дві великі категорії: 1). зайняті обслуговуванням інтересів, пов'язаних із розподілом благ у суспільстві безпосередньо (кооперативи і профспілки); 2). ті, що роблять це опосередковано (усі інші, зокрема, господарські товариства і корпорації). У багатьох країнах континентальної правової системи юридична особа визнається корпорацією, якщо вигоди від діяльності юридичної особи отримують її учасники. Всі корпорації поділяються на публічні (урядові), непідприємницькі та підприємницькі [1].

Акціонерний капітал еволюційно породив акцію не лише як інструмент мобілізації фінансових ресурсів, але й до певної міри як засіб збереження контролю за корпорацією для окремих категорій власників (як правило, засновників), тобто надання привілею в управлінні. Корпоративне законодавство деяких країн закладає для корпорацій можливість емісії різних типів акцій, зокрема, крім привілейованих (преференційних), ще й декількох класів звичайних (простих) акцій, які відрізняються за обсягом додаткових

прав. Введення “багатоголосих” акцій дозволяє контролювати компанію навіть при зменшенні контрольного пакету акцій.

Розвиток корпоративного сектору обумовлений його перевагами у порівнянні з іншими формами організації підприємств. Саме корпорації сприяють концентрації капіталу та інвестуванню його в напрямках, які забезпечують конкурентоспроможність підприємств на світових і національних ринках; пом'якшують протиріччя між працею і капіталом; між людиною-власником і людиною-робітником; сприяють демократизації управління через участь в органах управління великих корпорацій представників органів державного і місцевого управління, власників, трудящих; формуванню корпоративної культури. У країнах ЄС від 25 до 50 і більше відсотків населення є власниками акцій та інших цінних паперів. Це стало одним із факторів пом'якшення соціального стану населення в країнах, сприяло формуванню і стабільності середнього класу. Недоліками корпорацій вважаються бюрократичні процедури і видатки при їх організації, можливість зловживань капіталом акціонерів і власників облігацій, відокремлення власності і контролю.

Для усіх учасників зацікавлених у діяльності корпорацій, включаючи й уряди, організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) у травні 1999 р. були прийняті Принципи корпоративного управління, відображають основні елементи режиму ефективного управління акціонерною корпорацією. Згідно з ними система корпоративного управління повинна: захищати права акціонерів; заохочувати активне співробітництво між корпораціями та зацікавленими особами; забезпечувати своєчасне й точне розкриття інформації з усіх найважливіших питань діяльності корпорації та стратегічного управління. Звісно, ці принципи не мають обов'язкового характеру, проте глобалізація ринків та революція в області засобів зв'язку й телекомунікацій справляють оновлюючий вплив на форми корпоративного управління.

Висновки. Ускладнення процесів управління корпораціями, розсіювання акціонерного капіталу зумовлюють необхідність залучення професійних менеджерів до керівництва ними.

Однією з тенденцій зміни суб'єктності акціонерної власності є реструктуризація власності, скорочення частки індивідуальних інвесторів на користь інституціональних. Участь інституціональних інвесторів у капіталі відкриває можливості розподілу акцій і стає таким чином фактором забезпечення стабільності структури власності й збереження економічної влади домінуючих власників.

Бібліографічний список

1. **Андрєєва Т.Б.** Приватизація, структура власності та робота підприємств / ДІБ “Про приватизацію”. – 2008. – № 1. – С. 55–59.

2. **Алаєв Э.Б.** Социально-экономическая география: Понятийно-терминологический словарь / Э. Б. Алаев. – М. : Мысль, 2004. – С. 350.
Государственная поддержка предпринимательства: концепция, формы и методы // Общество и экономика. – 2006. – № 1-2. – С. 118–174.

